

JONTEMIR JONDOR SHE'RIYATIDA ADABIY TAFAKKUR YANGILANISHINING BADIY IFODASI

Inobat Rahimova

Osiyo Xalqaro Universiteti

Annotatsiya: Ushbu maqolada zamonaviy o'zbek she'riyatining iste'dodli vakillaridan biri Jontemir Jondor ijodida adabiy tafakkur yangilanishining badiiy ifodasi tahlil qilinadi. Shoir she'rlarida milliy qadriyatlar, inson ruhiyati, ijtimoiy-ma'naviy muammolar va zamon ruhining aks etishi o'rganiladi. Tadqiqot davomida obrazlar tizimi, poetik tafakkur, badiiy tasvir vositalari hamda falsafiy mushohadalarning o'ziga xos xususiyatlari yoritiladi. Jontemir Jondor she'riyati misolida zamonaviy adabiyotda yangicha estetik qarashlar va badiiy tafakkur evolyutsiyasi namoyon bo'lishi asoslab beriladi.

Tayanch so'zlar: Jontemir Jondor, she'riyat, adabiy tafakkur, badiiy ifoda, poetik obraz.

O'zbek adabiyoti taraqqiyotining har bir bosqichi jamiyat hayoti, xalq tafakkuri va ma'naviy ehtiyojlari bilan uzviy bog'liq holda rivojlanib kelgan. Ayniqsa, mustaqillik davri o'zbek she'riyati milliy o'zlikni anglash, tarixiy xotirani tiklash, inson qalbi va ruhiyatini yangicha talqin etish imkoniyatlarini kengaytirdi. Bu jarayonda zamonaviy o'zbek she'riyatining iste'dodli vakillaridan biri sifatida Jontemir Jondor ijodi alohida e'tiborga loyiqdir. Shoir she'rlarida adabiy tafakkurning yangilanishi, inson va jamiyat munosabatlarining teran badiiy talqini, milliy hamda umuminsoniy qadriyatlarning uyg'unligi yaqqol namoyon bo'ladi. Adabiy tafakkur yangilanishi, avvalo, ijodkorning borliqni idrok etish usuli, hayotiy voqelikni badiiy tasvirlash tamoyillari va estetik qarashlarida aks etadi. Jontemir Jondor she'riyatida ham an'anaviy va zamonaviy poetik qarashlarning o'zaro uyg'unlashuvi kuzatiladi. Shoir mumtoz adabiyot an'alaridan oziqlangan holda, zamon muammolari va inson ruhiyatidagi murakkab kechinmalarni yangi badiiy shakllar orqali ifodalashga intiladi. Natijada uning she'rlari nafaqat mazmun, balki badiiy tafakkur jihatidan ham yangicha ruh kasb etadi. Jontemir Jondor ijodining muhim xususiyatlaridan biri inson qalbi va ichki kechinmalariga chuqur kirib borishidir. Shoir lirik qahramoni ko'pincha o'zini, jamiyatni va hayotni anglashga intiluvchi shaxs sifatida namoyon bo'ladi. Bu esa zamonaviy she'riyatda inson omilining kuchayib borayotganidan dalolat beradi. Shoir insonning ruhiy olami, orzu-intilishlari, dard va izzatlarini samimiy va ta'sirchan obrazlar vositasida tasvirlaydi. Bunday yondashuv

o'quvchini she'r mazmuni bilan hamnafas bo'lishga undaydi va asarning estetik ta'sirchanligini oshiradi.

Shoir she'riyatida milliy qadriyatlar va tarixiy xotira masalalari ham muhim o'rin egallaydi. U o'z asarlarida xalqning ma'naviy merosi, urf-odatlarini, tarixiy shaxslari va milliy g'urur tuyg'ularini yuksak badiiy mahorat bilan aks ettiradi. Biroq bu tasvirlar oddiy tarixiy xotiralar sifatida emas, balki bugungi kun bilan bog'langan holda talqin etiladi. Natijada o'tmish va bugun o'rtasida ma'naviy ko'priklar vujudga keladi. Shoirning bunday yondashuvi adabiy tafakkurning yangilanish jarayonida tarixiy ong va zamonaviy qarashlarning uyg'unlashganini ko'rsatadi. Jontemir Jondor she'riyatining yana bir muhim jihati tabiat tasvirlarining falsafiy mazmun kasb etishidir. Shoir tabiat manzaralarini shunchaki estetik obyekt sifatida emas, balki inson ruhiyati va hayot falsafasining timsoli sifatida tasvirlaydi. Daraxt, shamol, yomg'ir, osmon, quyosh kabi obrazlar orqali insonning ichki dunyosi, hayotning o'tkinchiligi, ezgulik va yovuzlik o'rtasidagi kurash kabi masalalar yoritiladi. Bu esa shoirning poetik tafakkuri keng va serqirra ekanligini ko'rsatadi. Adabiy tafakkur yangilanishining badiiy ifodasi, ayniqsa, obrazlar tizimida yaqqol ko'zga tashlanadi. Jontemir Jondor an'anaviy obrazlarga yangicha ma'no yuklaydi, ularga zamonaviy talqin beradi. Uning she'rlarida ramziy va metaforik tasvirlar keng qo'llanadi. Bu tasvirlar o'quvchini fikrlashga, she'r zahiridagi ma'nolarni izlashga undaydi. Natijada she'r oddiy hissiy ifoda vositasidan ko'ra chuqur falsafiy mushohada maydoniga aylanadi. Shoirning bunday uslubi zamonaviy adabiyotning muhim xususiyatlaridan biri hisoblanadi. Jontemir Jondor she'riyatida ijtimoiy-ma'naviy muammolar ham alohida o'rin tutadi. Shoir jamiyatdagi ayrim illatlar, insonlar o'rtasidagi mehr-oqibatning kamayishi, ma'naviy qadriyatlarning yemirilishi kabi masalalarga befarq qaramaydi. U bunday muammolarni ochiq targ'ibot yoki da'vat shaklida emas, balki badiiy obrazlar va poetik umumlashmalar orqali ifodalaydi.

Shoir ijodida til va uslub masalasi ham e'tiborga loyiqdir. Jontemir Jondor xalqona iboralar, milliy ruhni aks ettiruvchi so'z va tasvirlardan mahorat bilan foydalanadi. Shu bilan birga, zamonaviy poetik ifoda vositalarini ham keng qo'llaydi. Natijada uning she'rlari sodda va ravon bo'lishi bilan birga, chuqur ma'no va estetik qiymatga ega bo'ladi. Shoirning tilga bo'lgan bunday munosabati adabiy tafakkur yangilanishining muhim ko'rinishlaridan biri sifatida namoyon bo'ladi. Jontemir Jondor she'riyatida falsafiy mushohadalar ham muhim o'rin tutadi. Hayot va o'lim, vaqt va abadiyat, inson va tabiat, ezgulik va yovuzlik kabi umumbashariy masalalar shoirning diqqat markazida turadi. U bu mavzularni murakkab falsafiy tushunchalar orqali emas, balki obrazli va ta'sirchan poetik ifodalar vositasida yoritadi. Natijada she'rlar keng

kitobxonlar ommasiga tushunarli bo'lish bilan birga, chuqur ma'naviy va estetik mazmun kasb etadi. Xulosa qilib aytganda, Jontemir Jondor she'riyati zamonaviy o'zbek adabiyotida adabiy tafakkur yangilanishining yorqin namunalaridan biridir. Shoir ijodida inson ruhiyati, milliy qadriyatlar, tarixiy xotira, ijtimoiy-ma'naviy muammolar va falsafiy mushohadalar o'ziga xos badiiy talqin etilgan. Obrazlar tizimi, poetik ifoda vositalari, til va uslubdagi yangilanishlar shoir she'riyatining estetik qimmatini yanada oshiradi. Jontemir Jondor ijodi nafaqat zamonaviy o'zbek she'riyatining rivojlanishiga munosib hissa qo'shmoqda, balki adabiy tafakkurning yangi bosqichga ko'tarilishida ham muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Jontemir Jondor she'riyati zamonaviy o'zbek adabiyotida adabiy tafakkur yangilanishining muhim ko'rinishlaridan biri sifatida e'tirof etiladi. Shoir ijodida inson ruhiyati, milliy o'zlik, tarixiy xotira va umuminsoniy qadriyatlar o'zaro uyg'unlashgan holda badiiy talqin etiladi. Uning she'rlarida an'anaviy poetik qarashlar zamonaviy estetik tamoyillar bilan boyitilib, yangi badiiy tafakkur shakllari yuzaga kelgan. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, Jontemir Jondor she'riyatida obrazlar tizimi, ramziy ifodalar, metaforalar va falsafiy mushohadalar muhim o'rin tutadi. Shoir insonning ichki kechinmalarini, jamiytdagi ma'naviy-axloqiy muammolarni hamda davr ruhini ta'sirchan poetik vositalar orqali yoritishga erishgan. Bu esa uning she'riyatining nafaqat badiiy, balki ma'rifiy va tarbiyaviy ahamiyatini ham oshiradi. Shuningdek, shoirning til va uslubdagi izlanishlari, xalqona ruh va zamonaviy poetik ifoda vositalarining uyg'unligi adabiy tafakkur yangilanishining yorqin namunasi sifatida namoyon bo'ladi. Jontemir Jondor ijodi o'zbek she'riyatining rivojlanishiga munosib hissa qo'shib, milliy adabiyotimizning estetik imkoniyatlarini yanada kengaytirishga xizmat qilmoqda. Umuman olganda, Jontemir Jondor she'riyati badiiy tafakkurning yangilanish jarayonlarini o'zida mujassam etgan bo'lib, zamonaviy o'zbek adabiyotining taraqqiyot tendensiyalarini aks ettiruvchi muhim ijodiy hodisa hisoblanadi. Shoir asarlarining ilmiy-adabiy jihatdan o'rganilishi milliy she'riyatimizdagi yangi badiiy izlanishlarni anglash va baholashda muhim manba bo'lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Karimov N. XX asr o'zbek adabiyoti taraqqiyoti. – Toshkent: O'qituvchi, 2018.
2. Qo'chqorov R. Badiiy tafakkur va zamonaviy she'riyat. – Toshkent: Akademnashr, 2019.
3. Yo'ldoshev Q. Adabiyot nazariyasi asoslari. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2017.
4. Umurov H. Adabiyotshunoslik nazariyasi. – Toshkent: Sharq, 2016.

5. Normatov U. Ijod sehri. – Toshkent: Ma’naviyat, 2015.
6. Hamdamov U. Zamonaviy o‘zbek she’riyati poetikasi. – Toshkent: Fan, 2020.
7. Jontemir Jondor. Saylanma she’rlar. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2021.
8. Rahimjonov N. Mustaqillik davri o‘zbek she’riyati. – Toshkent: Mumtoz so‘z, 2018.
9. Quronov D. Adabiyotshunoslikka kirish. – Toshkent: Tafakkur, 2017.
10. Sharafiddinov O. Adabiyot – hayot darsligi. – Toshkent: Ma’naviyat, 2014.